

18 let starosti),

- v določenih primerih naj bo dana možnost uporabiti pretvoritev oseb v anonimnost na kopijah, ki jih damo v uporabo,

- poenotiti je potrebno pristop v zvezi z izdajanjem kopij arhivskega gradiva v uradne in neuradne namene,

- v zakonskih določilih naj bo konkretno preizirano plačevanje storitev za uporabo arhivskega gradiva.

Na koncu bi dala v razmislek idejo, kako približati arhivsko kulturno dediščino širšim množicam, posebno mladini, kako animirati ljudi po vaseh in naseljih in jim privzgojiti odnos do stare fotografije, knjige, zemljevida, razglednice in drugega. Razmislimo o ARHIVBUSU, ki bi primerno opremljen znal na zanimiv in prijeten način približati ljudem arhivsko razstavo, z video posnetki predstaviti dragocenosti v arhivskem gradivu in zbirkah ter vzbuditi predvsem pri mladih zanimanje za zgodovino svojega kraja, ožje domovine in marsikoga pritegniti k nadaljnjemu proučevanju in raziskovanju.

V arhivih bomo morali še intenzivneje razmišljati o sodobnejših oblikah množične uporabe arhivskih dragocenosti predvsem na novih informacijskih medijih in se tako »izmotati« iz na žalost še vedno prisotnega prepričanja med ljudmi, da so arhivi filter odpadnega papira.

Izobraževanje arhivskih delavcev in pripravnikov v arhivih

Slavica Tovšak

V okviru procesa izobraževanja pripravnikov razmišljamo o nekaterih dopolnitvah s ciljem izboljšati kvaliteto znanja bodočih arhivistov do tolikšne mere, da bi bil strokovni izpit tista zaključna faza, ki bi že skoraj formirala in maksimalno motivirala strokovnega delavca za delo v arhivski ustanovi. V arhivu se praviloma zaposlijo diplomanti, ki so zaključili smer zgodovina s poslušanjem arhivistike, ali zgodovinarji, vezani na drug predmet. Oba profila se v programu pripravnštva lahko izenačita, težje je z diplomanti jezikovnih in drugih skupin. Z upoštevanjem teh specifičnosti naj bi pripravnik pod vodstvom mentorja organizirano in po enotnem programu pridobival osnovna znanja, vezana na temeljne principe arhivskega urejevalnega dela: oblikovanje arhivskih fondov, provenienca, pertinenca, postopki urejanja arhivskega gradiva, načini popisovanja, urejevalno delo ob odbiraju arhivskega gradiva, arhivska zakonodaja, tehnična ureditev, informatika, nadzor nad ustvarjalci, osnove modernih pristopov k arhivskemu urejevalnemu delu. Temu predmetniku, ki bi veljal za vse arhive bi kazalo prilagoditi predmetnik strokovnega izpita.

Pred opravljanjem strokovnega izpita bi priprav-

nik v 14 dneh¹ pridobival še poglobljena znanja v različnih arhivih, ki so po vsebini svojega dela specifični. Ta znanja so: arhivska zakonodaja, mikrofilmanje, konservacija in restavracija, osnove informacijske tehnologije (z ozirom na specializacije pa poudarki na digitalnih oziroma analognih zapisih), osnove informatike, sistemskega inženiringa in organizacije podatkov, knjižnice, tehnična vprašanja. Tretjina časa bi bila odmerjena praktičnemu delu (izmenjava izkušenj in njih analiza). Na osnovne elemente in logiko razvoja bi se lahko skretilo poglavje o razvoju institucij oziroma spoznavanje gradiva deželnih upravnih organov. Ta znanja bi si lahko posamezniki pridobili z individualnimi programi.

S pridobitvijo znanj bi se strokovni izpit opravljal šele po dveh letih, če bi seveda matični arhiv ocenil kandidata s primerno oceno. To bi istočasno pomenilo posebno finančno ovrednotenje delovnega mesta arhivista (ne pripravnika) brez strokovnega izpita. Če bo v prihodnosti osvojen predlog za formiranje oddelka za arhivistiko na filozofski fakulteti, predlagamo, da strokovni izpit poteka tam.

Še nekaj o izobraževanju kadrov, ki oporavljajo svoje delo na terenu v najširšem smislu besede. Ocenjujemo, da je do sedaj veljavni Pravilnik o strokovni usposobljenosti delavcev družbenih pravnih oseb ter članov društev, ki delajo z dokumentarnim gradivom, dobro zastavljen. Morda bi kazalo dodati le program usposabljanja, saj so do izvajanja le-tega tako različni pristopi mišljenja in realizacija, da je usklajitev do določenega nivoja nujna. Praktične izkušnje Pokrajinskega arhiva Maribor kažejo, da je v okviru 42 ur komaj možno obdelati vse arhivistične principe arhivske teorije in prakse, ki naj služi arhivarjem za normalno delo na terenu. Teoretično delo sloni na seznanjanju z arhivom kot pristojno institucijo, arhivsko mrežo, vlogo ustvarjalcev arhivskega in dokumentarnega gradiva, materialnim varstvom, finančno dokumentacijo, opredelitvijo kategorij dokumentarnega gradiva in določanjem rokov. Na primerih fondov iz različnih delovnih organizacij z različnimi vsebinskimi komponentami v praktičnem delu, ki predstavlja 1/3 celotnega časa, spoznavajo bistvo arhivskega dela in postopke sprejemanja gradiva iz pisarn. Analogno s tem dobijo kandidati osnovna znanja iz računalništva, informacije o obstoječi strokovni literaturi in informacije o knjižnem gradivu. Ena izmed teh je namenjena organizaciji in postavitvi priročnih razstav. Če k vsemu temu prištejemo še praktično izdelavo seznamov dokumentarnega gradiva, lahko zaključimo s trditvijo, da so zadnji dan usposabljanja kandidati pripravljani do tolikšne mere, da lahko dokaj samostojno izvedejo postopke za sprejem gradiva iz pisarn v arhivski depo, da znajo voditi predpisane evidencije na določenih formularjih, poskrbeti za osnovno materialno varstvo, znajo pravilno odbrati tiste dokumente, ki jim je potekel rok hrambe in sploh delajo samostojno.

Vendar ne bi smeli ostati samo pri osnovnem izobraževanju delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom. Nenehne spremembe, novi nosilec informacij, uporaba računalnika, smotrnost upora-

be skeniranja, hramba disket, kaset, fotografij, magnetofonskih trakov delavce v profesionalnih institucijah zavezujejo, da pripravimo vsaj enkrat na leto dopolnilno izobraževanje v obliki predavanj, seminarjev, okroglih miz ali načrtovanih diskusij.

Vez med arhivi in ustvarjaleci arhivskega gradiva je nujna, čeprav za strokovne delavce pomeni dodatno obremenitev. Žal pa se ta vez velikokrat pretrga zaradi izjemno velike fluktuacije na teh delovnih mestih. V Pokrajinskem arhivu Maribor se je v času od 6. junija 1983 do 16. marca 1990 izobraževalo 181 delavcev, ki so po naši evidenci opravili tudi preizkus strokovne usposobljenosti. Kar 75% arhivarjev je v tem času zamenjalo delovna mesta, mi pa smo postavljeni pred dejstvo, da moramo pričeti od začetka.

Osnovne smernice za pripravo programa usposabljanja so pred nami. Lahko jih še izpopolnimo, dodamo elemente, ki v naši oceni niso bili zajeti in predstavljeni, vendar je najpomembnejše, da jih sprejmemo enotno v korist tistih, ki jim je program v celoti namenjen.

Izobraževanje arhivskih delavcev in pripravnikov

Nina Zupančič

V svojem prispevku sem se omejila na izobraževanje arhivistov pripravnikov, torej tistih, ki morajo pridobljeno znanje zelo hitro uporabiti tudi v praksi oziroma ga izpopolniti, če jim praktični problemi pokažejo, da določenih znanj ni, oziroma jih je premalo. Namen pripravništva je, da se bodoči arhivski delavci seznanijo z deli in nalogami, za katere se glede na stopnjo svoje strokovne izobrazbe pripravljajo. Pripravnštvo ureja Pravilnik o pripravništvu in opravljanju strokovnih izpitov za delavce v arhivih (Ur. l. SRS, št. 46/82).

Ne bom ponavljala in analizirala pravilnika, temveč želim na primeru spoznanj, ki sem jih pridobila v času svojega pripravništva in na podlagi razgovorov z bivšimi pripravniki, pokazati, kje bi se izobraževanje v praksi še izpopolnilo.

1. Imela sem dvojno srečo. Pripravnštvo sem opravljala v dveh institucijah, v ARS in v ZAL in tako dobila vpogled v njuno delo in hkrati tudi razliko med njima. Mogoče bi se v okviru pripravništva uvedla izmenjava med arhivi.

2. Druga in bistvena stvar je, da me s prihodom v ZAL ni čakala prazna soba, ampak je bila moja predhodnica še nekaj časa na delovnem mestu. Tako me je lahko uvedla v delo in nudila celo vrsto drobnih nasvetov, do katerih bi sama v kratkem času težko prišla. To poudarjam zato, ker je med pripravniki cela vrsta takih, ki so prišli na prazno mesto, brez možnosti, da bi se z svojimi predhodniki posvetovali, zlasti o drobnih problemih.

3. Zelo koristni so seminarji za pripravnike, ki

jih organizira ARS, seveda če je dovolj pripravnikov. Če jih ni dovolj, ima pripravnik pač smolo in so možne le konzultacije pri posameznih predavateljih. Prav v okviru seminarja bi bila zelo koristna izmenjava med arhivi, v okviru katere bi pripravnike seznanili z delom te ustanove. Kot primer navajam sledeče: pripravniki iz ARS bi se lahko praktično seznanili z delom regionalnega arhiva in njihovo službo. Za pripravnike iz regionalnih arhivov pa bi veljalo obratno seznanitev z ARS, njihovo službo, depoji, konservatorsko-restavratorsko službo, povezavo z ostalimi arhivi.

4. Vsak pripravnik bi se moral obvezno seznaniti z delom celega arhiva in ne samo resorja oziroma se držati samo svoje specializacije.

Z nekaj konkretnimi primeri sem želela predvsem nakazati, naj se pripravi boljši »vozni red« pripravnštva, saj podajanje kvalitetnejših informacij in ukvarjanje s pripravniki ni izguba časa, ampak dobra naložba za prihodnost. Zato naj pripravniki ne bodo tako prepuščeni samim sebi, svoji iznajdljivosti in radovednosti. Pri tem seveda poudarjam, da pravilnik in program o pripravništvu sicer marsikaj od naštetega zahtevata, vendar pa praksa iz različnih razlogov kaže drugače.

Izobraževanje arhivskih delavcev v Nemčiji in Italiji

Vesna Gotovina

Arhiv Republike Slovenije je vedno dajal velik poudarek izobraževanju strokovnih delavcev tudi po opravljenem strokovnem izpitu. Vsi so imeli možnost vpisa na podiplomski študij arhivistike oziroma tudi možnost strokovnega izpopolnjevanja v tujini, vendar pa je bilo vse prepuščeno ambicionosti in iznajdljivosti posameznika, od tod tudi želja večine mladih arhivistov, da bi imeli tudi pri nas možnost izobraževanja na posebni arhivski šoli.

Nemčija in Italija imata že dolgoletno tradicijo na področju izobraževanja arhivskih delavcev, zato je zelo zanimiv vpogled v vsebino in potek izobraževanja v teh dveh državah.

VSEBINA IN POTEK IZOBRAŽEVANJA V NEMČIJI

Po nemškem temeljnem (ustavnem) zakonu imajo zvezne dežele enaka pooblastila kot država, torej jim je onemogočeno, da avtonomno urejajo vprašanja s področja arhivistike. Vsaka zvezna dežela ima tudi svoje pravilnike o izobraževanju arhivskih delavcev in o opravljanju strokovnih izpitov.

Na področju nekdanje Zvezne republike Nemčije sta dve arhivski šoli. Prva je v Marburgu na Lani (dežela Hessen), ki na Inštitutu za arhivistiko izobražuje kandidate za višjo arhivsko stopnjo, na Strokovni visoki šoli pa za visoko arhivsko stopnjo.